

1, 2. Εξωτερική όψη του οινοποιείου «Αρέβουσα». Τα χαρακτηριστικά στοιχεία της βιομηχανικής αρχιτεκτονικής συνδυάζονται με άλλα, ιδιαίτερα προσεγμένα, πρόσθετα διακοσμητικά στοιχεία (γλάστρες, ακροκεραμα, διπλή οδοντωτή ταινία κάτω από τη στέγη). Η λιθοδομή είναι επίσης πολύ προσεγμένη.

3. Εσωτερική αυλή του ίδιου εργοστασίου, όπου διακρίνονται τα διακοσμητικά στοιχεία.
4. Εσωτερικό του εργοστασίου. Οι τοίχοι διατηρούνται σε άριστη κατάσταση. Το πάτωμα που χωρίζει το ισόγειο από τον όροφο έχει γκρεμιστεί. Στη φωτογραφία φαίνονται τα παράθυρα των δύο ορόφων και το σημείο όπου έπαινε το πάτωμα.
5. Καμινάδα του οινοποιείου. Κι εδώ φαίνεται πάλι η αισθητική φροντίδα της κατασκευής. Η βάση της πλινθοκτιστής καμινάδας είναι καλαίσθητη και λιτή.

Δύο εργοστάσια των αρχών του αιώνα στη Χαλκίδα

Στη νότια έξοδο της Χαλκίδας, προς Ερέτρια, στην περιοχή Άγιος Στέφανος, σώζονται δύο εργοστάσια των αρχών του αιώνα: το ποτοποιείο η «Αρέβουσα» και το εργοστάσιο πυρηνελαίου και ασπινοποιίας Κιαπέκος, Καραγκώστας και Λινάρδος. Και τα δύο κτίσματα γειτονεύουν με το ρωμαϊκό υδραγωγείο, την «πηγή της Αρέβουσα» και τα «Τούρικα μνημάτα».

Παρόλη την εγκατάλειψη, το ποτοποιείο η «Αρέβουσα» εντυπωσιάζει με τη θαυμάσια αρχιτεκτονική και το προσεγμένο του κτίσιμο (εικ. 1-5). Το εργοστάσιο δεν λειτουργεί πια και ο Δήμος ελπίζει να στεγαστεί στους χώρους αυτούς το πολιτιστικό

κέντρο της πόλης. Τμήμα της σκεπής έχει καταρρεύσει, αλλά τόσο οι εσωτερικοί όσο και οι εξωτερικοί τοίχοι διατηρούνται σε πολύ καλή κατάσταση.

Εξικινώντας από ένα ποτοποιείο και από εμπόριο Ξυλείας, ο Ιωάννης Κιαπέκος και ο Βελισσάριος Καραγκώστας ίδρυσαν γύρω στα 1910 εργοστάσιο επεξεργασίας πυρήνα. Στο χτίσιμο του εργοστασίου πήραν μέρος τεχνίτες από την Ήπειρο. Χωρίς να παρουσιάζει την καλαισθησία του ποτοποιείου «Αρέβουσα», το πυρηνελαουργείο διατηρεί ορισμένες αρχιτεκτονικές λεπτομέρειες που θα πρέπει να αποδοθούν στους Ήπειρωτές τεχνίτες (εικ. 6). Στο αρχικό κτι-

σμο προστέθηκαν σταδιακά και άλλα τα οποία και αλλοίωσαν την αρχιτεκτονική του κτιρίου, πράγμα που δεν συνέβη στο ποτοποιείο η «Αρέβουσα». Αρχαιολογικά ευρήματα, από τα άφθονα που σώζονταν στην περιοχή στις αρχές του αιώνα, εντοχίστηκαν στο εργοστάσιο αποτελείται από τρεις ανεξάρτητες πτέρυγες: Στη μια στεγάζονται τα γραφεία και τμήματα του εργοστασίου, στη δεύτερη τα μηχανήματα (λέβητες κ.ά. εικ. 9), και στην τρίτη το σαπωνοποιείο. Οι τρεις πτέρυγες σχηματίζουν ένα είδος εσωτερικής αυλής όπου στοιβάζεται η πυρήνα (εικ. 10).

Οι ιδρυτές του εργοστασίου Ιωάννης

6. Εσωτερική αυλή του ασπινοποιείου. Εδώ φαίνεται το αρχικό σχέδιο που όμως άλλαξε με τα χρόνια. Η πόρτα εκλείπει, καθώς και το τοξωτό παράθυρο.

7. Ψηλά στον τοίχο δεξιά από την πόρτα ξεχωρίζει, ανάποδο, ένα κιονόκρανο που προέρχεται από αρχαίο κτίσμα.

8. Άλλο ένα αρχαίο αρχιτεκτονικό στοιχείο ενσωματωμένο στην τοιχοποιία.

9. Εσωτερικό του πυρηνelaiουργείου.

11. Το ασπινοποιείο. Στον όροφο η μηχανή που κόβει το ασπινοί σε πλάκες.

10. Εξωτερική αρχιτεκτονική λεπτομέρεια του πυρηνelaiουργείου.

12. Δείγμα από τα πλακάκια που κατασκευάζονταν στο εργοστάσιο.

Κιαπέκος και Βελισσαίριος Καράκωστας δεν άργησαν να επεκτείνουν τις δραστηριότητες του εργοστασίου και στην παραγωγή πράσινου ασπινουίου (εικ. 11).

Γύρω στα 1930, η εταιρία άρχισε να κατασκευάζει διακοσμημένες πλάκες διαπέδου, μερικές από τις οποίες σώζονται ακόμα στο δάπεδο ενός γραφείου του εργοστασίου (εικ. 12).

Μεγάλο μέρος της παραγωγής πυρηνelaiίου αγοράζαν δύο μεγάλες εταιρίες ασπινοποιίας Μ. Χασιτί και Χασιτί-Κοένκα, που ανήκαν σε Ισραηλίτες της Θεσσαλονίκης. Αυτοί ζήτησαν η αλληλογραφία με τη συμπρωτεύουσα να γίνεται στα γαλλικά. Έτσι προσέλαβαν τον γαλλομαθή

Κωνσταντινοπολίτη Ανδρέα Σταϊκίδη που μέχρι πρόσφατα υπήρξε συνδιχειριστής της εταιρίας. Εξαγωγές γίνονταν ακόμα και στο εξωτερικό, κυρίως στην Αίγυπτο. Το 1931, η εταιρία ανέθεσε στους Σκοπελίτες Τζεβελέκηδες τη ναυπήγηση ενός τρικάτρου 300 τόννων που, μετέφερε πυρήνες από την Τουρκία, την Κύπρο, την Κρήτη. Ταυτόχρονα, η εταιρία απόκτησε και ένα σκάφος μεταλλικό, τον Μπάρμπα-Γιάννη, και μια σκούνα για να φέρνουν στη Χαλκίδα την πυρήνα καθώς και καυστική σόδα από την Ιταλία. Το τρικάταρτο βούλιαξαν οι Γερμανοί στην Κρήτη. Στη διάρκεια της Κατοχής, το πυρ-

νελαιουργείο σταμάτησε να λειτουργεί, τη δε παραγωγή ασπινουίου πήραν όλη οι Γερμανοί. Με την απελευθέρωση, το εργοστάσιο Ενανόρχισε να λειτουργεί. Σήμερα, οι δραστηριότητες της εταιρίας περιορίστηκαν στο πυρηνέλαιο, ενώ η παραγωγή του πράσινου λαδοσπίου με σήμα τη Μέλισσα σταμάτησε προς το παρόν.

G.B.

Τις πληροφορίες για το εργοστάσιο Κιαπέκος - Καράκωστας - Λινάρδος τις οφείλω με στον κ. Ανδρέα Σταϊκίδη και στην κα Αικ. Σταϊκίδου - Καράκωστα τους οποίους και ευχαριστώ με θερμά.